

ERHVERVSJURA

JURISTER FÅR FEJLAGTIGT SKYLD FOR LANG SAGSBEHANDLINGSTID

VENTETID: Justitsministeriets embedsmænd får nu og da fejlagtigt skyld for at trække sagsbehandlingstider i langdrag og dermed sætte menneskerettigheder på spil.

LARS BO LANGSTED
professor,
Juridisk Institut,
Aalborg Universitet

finans@finans.dk

Et godt og oplyst debatniveau baseret på gensidig respekt for modparten og dennes meninger er som oftest det, der skal til for at få løst vanskelige spørgsmål og konflikter.

Man kan derfor både undre sig over og beklage, at medierne i slutningen af sidste uge flød over med statsrevisor Peter Larsens udfald mod Justitsministeriets embedsmænd:

»I Justitsministeriet er man mere optaget af den rene jura frem for, at den drejer sig om mennesker og deres retssikkerhed«, var han citeret for at sige.

Bemærkningen var knyttet til det meget store problem, at sagsbehandlingstiderne for straffesager i retssystemet er meget lange. Med mit mere end 30-årige kendskab til retssystemets aktører i Justitsministeriet, anklagemyndigheden, domstolene og forsvarsadvokaterne er jeg (heldigvis) stødt på mange typer af mennesker og jurister, men jeg er – så vidt jeg husker – kun uhyre sjældent, om nogensinde, stødt på mennesker, der »var mere optaget af den rene jura frem for mennesker og deres retssikkerhed«.

Tværtimod siger min erfaring fra ansættelser i såvel Justitsministeriet som anklagemyndigheden mig, at netop retssikkerhed er et uhyre centralt emne for de mennesker, der arbejder med straffesager – også i Justitsministeriet. Og retssikkerhed handler netop om mennesker – både ofrene og gerningsmændene.

Efter forhåbentlig at have afdæmoniseret embedsværket er der imidlertid slet ingen tvivl om, at den samlede »straffesagskæde« fra anmeldelse til påbegyndelse af afsoning for alle parter er belastende lang. Det er derfor fortjenstfuldt, at Rigsrevisionen af egen drift lavede en undersøgelse af den tidsmæssige udstrækning af denne »straffesagskæde« og udgav en beretning om det i januar i år.

Rigsrevisionen har haft særlig fokus på Justitsministeriets rolle som potentielt koordinerende instans i det samlede straffesagsflow – det vil sige, fra anmeldelsen indgives til afsoningen påbegyn-

des. Den samlede gennemsnitlige tid for en sag i dette flow er 433 dage, hvis man ikke ser på sagens art.

Uanset om tallene måtte være helt præcise (Justitsministeriet er i sit svar på redegørelsen ikke helt overbevist om dette), fordi ikke alle sager indgår i opgørelsen, og uanset at det er umuligt at skære alle typer af sager over én kam, peger det selvsagt på, at der kan være en udfordring, som bør håndteres. Og under alle omstændigheder skal man naturligvis være opmærksom på, at dette gennemsnit er tallet for de sager, der er længst tid undervejs – fordi det er dem, hvor alle led i kæden er i spil, og hvor der er tale om dom til ubetinget frihedsstraf, er det også de alvorligste – og derfor også ofte de mest tidskrævende sager.

Især inden for økonomisk kriminalitet kan sagsbehandlingstiderne være meget, meget lange. Dette har altid været en udfordring for alle de implicerede i disse sager, og der har gennem tiden været udfoldet store bestræbelser på at nedbringe disse tider – men det er uhyre vanskeligt.

Allerede da bagmandspolitiet – det, som nu hedder Statsadvokaten for Særlig Økonomisk og International Kriminalitet – blev oprettet i begyndelsen af 1970'erne, var et af formålene med dets dengang revolutionerende organisering, at man ønskede at gøre tidsforløbet så kort som muligt. Man samlede således politiet og anklagemyndighed i en og samme myndighed, og senere afskaffedes generelt den tidskrævende – men også retssikkerhedsmæssigt meget betryggende ordning – at alle straffesager af en vis tyngde skulle passere statsadvokaten, før politimesteren måtte rejse tiltale ved byretten.

I 2004 afgav et udvalg under Justitsministeriet en betænkning om »Behandlingen af større straffesager om økonomisk kriminalitet m.v.«, hvor det primære fokus var at nedbringe tiden fra sigtelse til endelig dom. Den resulterede bl.a. i nogle lovændringer, hvorefter man som sigtet efter halvandet år kunne indbringe sigtelsen for retten.

Der blev dengang identificeret en række potentielle forsinkelser i denne type sager: De var ofte meget komplekse og svært gen-

Det er også rigtigt og vigtigt, at digitalisering vil kunne bevirke en hurtigere og mere sikker dokumentudveksling mellem alle aktørerne.

nemskueligt »arrangeret« af gerningsmanden. De var bl.a. af den grund særdeles »dokumenttunge«, og det krævede både kvalitative og kvantitative ressourcer at udfinde de relevante bilag i mængden af flyttekasser.

At digitaliseringen har gjort sit indtog siden, har i denne relation kun lettet det fysiske arbejde med at flytte og opbevare de mange bilag – ikke den kvalitative side af efterforskningen. Ofte har sagen tilknytning til udlandet, hvorfor man via retshjælpsordninger m.v. skal have bistand af andre landes myndigheder (som man kun vanskeligt kan »leane« ind i et »flowchart«) osv.

Når efterforskningen er afsluttet, skal der berammes en domsforhandling, og alle rettens aktører skal have tid til og mulighed for at deltage i de ofte meget langvarige domsforhandlinger, der kan strække sig over uger og måneder.

Når dommen er afsagt, kan den ankes, og en ny domsforhandling skal da finde sted. Alt dette forudsætter som regel også, at man kan få fat i den sigtede, hvis han ikke frivilligt møder op til efterforskning og domsforhandling.

Rigsrevisionen nævner i sin beretning fra januar helt korrekt, at det er et krav efter menneskerettighedskonventionen, at sagerne gennemføres så hurtigt som muligt og konstaterer, at domstolene (og det er deres suveræne afgørelse – ikke det administrative systems) ikke benytter sig meget af den mulighed, der findes i retsplejeloven for at nægte at beskikke forsvarere, eller ligefrem afsætte dem, hvis deres medvirken vil forsinke sagen urimeligt.

Hvad Rigsrevisionen imidlertid ikke nævner i den

forbindelse er, at det efter menneskerettighedskonventionen også er et (fornuftigt) krav, at man har ret til at forsvare sig »personligt eller ved bistand af en forsvarer, som han selv har valgt«.

For domstolene er det at skulle træffe afgørelse om afsættelse af en forsvarer af den grund altså som udgangspunkt et valg mellem pest eller kolera: Enten lader man den pågældende blive og risikerer, at menneskerettighedskonventionen overtrædes, fordi sagen så trækker ud, eller man risikerer at overtræde den selvsamme konvention, fordi man nægter den sigtede adgang til den forsvarer, »som han selv har valgt«.

Rigsrevisionen sætter i sin rapport et fornuftigt fokus på, at man bør se straffesagens forløb under ét både af hensyn til ofret, til gerningsmanden, og til at beviserne er bedre, jo hurtigere man kan få dem vurderet af retten.

Det er også rigtigt og vigtigt, at digitalisering vil kunne bevirke en hurtigere og mere sikker dokumentudveksling mellem alle aktørerne: politiet, anklagemyndigheden, domstole og kriminalforsorg, og at man på den måde også vil kunne vinde noget tid.

Justitsministeriet har da også nedsat en

topledergruppe, der netop skal se på sammenhænge og registrering af data på tværs af systemerne, hvilket Rigsrevisionen er tilfreds med.

Uanset om man bruger ressourcer på at registrere alle straffesager ens i alle myndigheder og på den baggrund kan få et bedre billede af status og udvikling i »straffesagskæden«, løser det ikke i sig selv problemerne.

En væsentlig forhindring synes – også her – at være

etableringen af et eller flere ordentlige, solide og driftssikre datasystemer, der både kan generere oplysningerne og håndtere dokumenterne i flowet. Men den slags projekter – ved vi af bitter erfaring, også fra politiet – trækker meget, meget længe ud og lykkes tilsyneladende kun alt for sjældent at blive etableret. Den problemstilling adresserer Rigsrevisionen imidlertid slet ikke – og det skyldes næppe Justitsministeriet eller dets embedsmænd.

Foto: Ulrich Borch